

СВЕТИ
ПСАК
СИРИИ

ПОДВИГ (АСКЕЗА) У НАШЕМ ЖИВОТУ

ГЛАСНИК
ЕПАРХИЈЕ ТИМОЧКЕ

ΟΙ ΔΟΙ
ΙΣΙΔΩΡΟΣ
ΟΙ ΣΥΡΟΙ
ΣΒΕΤΙ ΙΣΑΚ ΣΙΡΗ
ΠΟΔΒΙΓ (ΑΣΚΕΣΑ)
Υ
ΗΛΘΕΛ ΖΗΒΟΥ

ΟΡΙΓΙΝΑΛ ΗΑΣΚΟΥΑ
Η ΑΣΚΗΣΗ
ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΑΣ
ΠΕΡΑ ΜΟΝΗ ΠΑΡΑΚΛΗΤΟΥ
ΕΡΕΒΕΚΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ 1996

РАТ ЋАВОЛА

Кад непријатељ душе наше, ђаво, не може да постигне свој циљ на други начин, он прибегава следећем: дражи у човеку природни нагон. Примера ради, често се помрачује ум подвижника гледајући пријатна лица. И ђаво тада чини све да би изазвао рђаве и нечисте помисли. Тако он сатанским лукавством, не напада хришћанина непосредно (отворено) зато што би и реакција била одговарајућа, него посредно. И пошто победи човека на почетку и овај се сагласи са грехом, касније га наводи на рђава и нечиста дела.

Потребно је много пажње, јер може тако да падне и неко ко је доспео високо у врлини. Женска лепота, одећа, накит и уопште непажљиво и безобразно понаша-

ње њихово, јесу поводи да падне подвижник. Потребно је дакле, много обазривости. Телесне пожуде и телесна искушења су ватра са којом се не треба играти, јер ће сигурно изгорети. Оно што је потребно у случају ове борбе, јесте не обраћање пажње. Јер, што више значаја дајемо искушењима, толико нас Сатана више искушава.

Без сваке сумње, они који храбро подносе искушења су "богољубци". Злодате се, исцрпљују се често од жестине телесних искушења, али не одступају због љубави Божије и спасења својих душа. Не наседају ласкањима и лажима ђаволским. Знају добро да су све ово мамци које сатанском уметношћу ставља на своју удицу "лукави" да улови душу и да је одведе у пропасти очајање.

Они, дакле, који се искушавају а не одступају, нису познати само Богу него и ђаволу који има велику жељу да искушава Божије људе, као праведног Јова. Бог никада не оставља подвижника, али се за тренутак уклања, тако да се испита вера његова. И не оставља никада ђавола да га напада више него што може да поднесе. Не колико хоће ђаво, него колико хоће Бог. То је мера искушења. Зато што Бог хоће да се искушавају истинити и непоколебиви борци. Ко се бори непоколебиво против искушења, не мари низашта, одбацује све и једино што га интересује јесте да буде угод-

дан Богу. Добар борац све радости и славу светску сматра за ђубре у сравњењу са љубављу Божијом. И колико подвижник напредује у врлини, толико се смирава и сву славу одаје Богу који му помаже и јесте узрок његове победе.

У часу када нас заокупе искушења, помолимо се Богу говорећи: "Само си Ти Господе, силан, и наша борба је прво Твоја борба. У Твоје руке се предајемо. Ратуј, и побеђуј са нама". Тако се испробавају добри борци као што се проба злато у огњу, чистећи се од непотребних састојака и излази прочишћено. Без огња не можеш да га препознаш, зато што је измешано са другим некорисним материјама. Без искушења хришћанин се не може очистити од прљавштине душе која му не дозвољава да се приближи Богу. Лажни хришћани се колебају лако када се нађу у огњеној пећи искушења, и тако се удаљују од Бога. А колебају се зато јер су отворили врата душе ђаволу - немаром и гордошћу. Тако их Божија благодат напушта, а Сатана се радује због своје победе. Ови хладни хришћани су лажни и губе духовне снаге чак дотле да се осећају празни. Падају, јер сматрају пад слатким и не чине никакав покушај да истрпе тешкоће борбе.

Они који су душевно лењиви, не боје се само великих искушења. Они дрхте и узнемиравају се и од буке коју ствара шуш-

тање лишћа. Постају малодушни за ситнице и не могу да издрже мало глади или неку лаку болест. Велики подвижници побеђују прохтеве тела и гладујући, вежбају себе у уздржању и подвигу. Они налазе смисла да укроћују своју природу, јер знају да се тело противи духу. Труде се да задобију врлину и храбро издрже искушења, јер знају да од њих бивају савршени, због чега се и Бог радује.

Са благодарношћу подносе труд, болове и жртву за љубав Божију. Искушења и ђаволска лукавства подносе јуначки и са великом мудрошћу. Тако побеђују Сатану и напредују у врлини, због чега се радује небески Отац, који ће им дати у дан Суда венац победе.

БДЕНИЈЕ

Када се припремаш да започнеш подвиг неспавања (бденија) и да би молитва твоја била примљена од Бога, чини следеће: прво клекни, а потом почни молитву своју пошто најпре осениш срце и удове Животворним знаком крста. Затим седни неко време ћутећи, док се не умире твоја осећања и мисли. После тога уздигни руке и срце ка Господу молећи Га да ојача твоје духовне немоћи, да би била примљена молитва твога бденисања.

Речи твоје молитве нека буду овакве: "Господе Исусе Христе Боже мој, Ти који промишљаш о свему створеном, Теби су познате страсти и болест моје природе. Познајеш колико сам слаб и како Те олако напуштам и чиним зло. Господе, жалим због тога. Увиђам то. Грешим према Теби који си ме спасао и пролио Пресвету Крв на Крсту. Ја сам један бедник кога удара

Сатана са свих страна. Коме да прибегнем Господе? Људима? Па, и они су беспомоћни. Само си Ти Силан и Моћан. Сила је Твоја огромна. Ти, дакле, Благои, који знаш слабост моје природе и дајеш ми снаге у немоћи, сачувај ме од буре помисли коју ми наноси Сатана. Утишај страсти моје које ме опкољавају као таласи утопљеника и удостој ме да се молим нерасејаван било чим земаљским, рђавим и пронадљивим. Умртви моје рђаве жеље и избаци из мене свако зло, тако да осетим сладост бдења које вршим да би се сјединио с Тобом".

Ноћна молитва треба да буде слободна свесни да вршимо значајно духовно делање за нашу душу. Велики је благослов и духовно весеље сву ноћ разговарати са Богом. Боље је да прескочимо нешто из читања Псалама, него да прочитамо брзо, без разумевања. Ако ти у време ноћне молитве помисао тајно шапуће: "Говори мало брже, јер имаш велику борбу да свршиш", не слушај, јер долази од врага који хоће да нам украде плод молитве. И ако настави да те омета, ти још усрдније, са више усрђа, моли се Господу. Ако те и даље напада, тада клекни молећи се речима: "Христе мој, немам намеру да Ти говорим много лепих речи. Само оно што хоћу, јесте да ме помилујеш. Да спознам своју грешност. Да упознам свој јад. Хоћу да стигнем к Теби. Покажи ми врлински пут. Води ме, и ја ћу Те

радо пратити. Господе, помилуј ме грешног и недостојног слугу Твога".

Овим речима, побећи ће искушење и победиће Христос који радосно прима молитве оних који се ноћу моле. Ноћна молитва је жртва. У часу када нам се по природи спава, и читав свет спава, молитвеник зна да је од свега вреднија молитва. Не зато што Бог не прима дневне молитве, него зато што је поћном молитвом жртвован сан.

Ако се умориш у време бденија, не очајавај јер ће то да искористи лукави ђаво. Као што је наговарао Еву и преварио, тако ће рећи и теби: "Доста је, толико времена се молиш. Зар не видиш да не можеш да стојиш?" Ти одговори ђаволу на његова подмукла дошаптавања:

"Не, не престајем иако сам уморан! Ако језик и не може да се моли, срце се моје налази са Богом." У часу искушења, потребна је будност, јер Сатана бесомучно напада, знајући какву ћемо корист имати од било малог, било великог бденија.

Један светитељ, пуних четрдесет година се молио овим речима: "Ја као човек Господе сагреших, Ти као Бог опрости". Говорећи ове речи, непрекидно плакаше.

Било да благодаримо, било да нешто тражимо, било да славословимо, моли се колико можеш стојећи читаву ноћ и биће ти велика награда.

ДУХОВНИ САВЕТИ

Ко познаје своју болест, налази се на почетку смирења. Бог трпи све људске слабости. Не подноси само онога који гунђа. Онај који свагда благодари Богу за сва блага и добротине које му чини, прима благослов Божији и у срцу његовом обитава благодат.

* Ко се горди, допушта Бог, и он пада у богохулство. Ко се преузнаси због својих врлина, опет, по допуштењу Божијем, пада у блуд. Егоиста може да падне у још многе мрачне замке ђаволске.

* Онај ко се не сећа, и не размишља о Богу гаји мржњу према ближњем. А онај ко се

сећа Бога не злопамти, него воли свакога човека. Ко помаже онеправдованом, има за помоћника - Бога. Ко помаже ближњему, помаже му Бог. Који осуђује брата свога, од њега се одвараћа Бог. Онај који тајно чини милост брату, јасно Богу показује силу своје љубави. Који пред свима критикује брата, у ствари га омаловажава и ружи. Ко брине за духовно здравље другогa, труди се да то увек чини са љубављу. Тако исто чини и Бог. Искушава човека увек са љубављу желећи да се излечи жива икона Његова. Јер, не кажњава човека да би се светио због његових греха, него да би га излечио.

* Колико се човек усавршава у врлини, толико се више приближава Богу и иде за Њим. Као када неко убади сува дрва у ватру, она се тешко гаси. Тако и онај ко истински воли Бога, љубав његова све више расте уколико напредује у врлини.

Као трговац када прода своју робу жели да се врати својој кући, тако и хришћанин када заврши свој посао, хоће да се бави Богом и душом својом. Као што трговац стрепи док се налази на пучини да не наиђе бура и потопа његов труд, тако и хришћанин, док се налази у овом свету, страхује да не наиђе зима страсти и изгуби плод своје борбе. Као што капетан брода када плови по мору гледа положај звезда и према њима управља брод, тако и хришћанин

молитвом прелази свој животни пут, док не стигне у пристаниште вечног живота. Тамо људи не журе и не тргују као у овом животу, него блаженствују у богатству врлина које су стекли у борби против греха. Блажен је онај чија се зарада није утопила у мору овог сујетног света. Блажен је онај чији се брод није потопио, него се удостојио да радосно пристигне у сигурно пристаниште вечности.

* Ко хоће да нађе многоцени бисер, скаче наг у море. Тако и разуман човек пролази овај живот без много новца и имања, док не нађе многоцени бисер који је Исус Христос. Када га нађе, не воли ништа друго на овоме свету.

* Као што змија у свакој опасности чува главу своју, тако и мудар хришћанин у свакој тешкој прилици чува своју веру која је темељ његовог живота.

* Као што дрво, ако не одбаци старо лишће не може да никне младо, тако човек Божији не може имати духовне плодове, ако не избаци из себе сећање на зле помисли и страсти своје.

* Ветар храни земаљске плодове, а проми-сао Божији - духовне плодове.

* Пас, када лиже оштрицу ножа, озлеђује

језик, пије своју сопствену крв и не осећа да сам себи чини зло. Тако и гордељивац осећа задовољство за кратко. Али, после тога, увиђа последице душевне штете.

* Световна слава личи на подводну стену у мору коју не види крманош, и о њу разбија брод. Гордост и сујета су, такође, прикривене у души и наносе јој зло.

* Никада не тражи да разумеш смисао Божанских тајни које се налазе у Светом Писму, ако се претходно ниси усрдно помолио Богу. Кључ, којим разумемо Божански смисао јесте - молитва.

* Треба да знаш да се без телесног труда не може приближити Богу. Сви Оци, трудили су се много да би се уселио у њих Дух Свети. Чим се Дух Свети усели у душу, човек задобија кротост и мир, бежи свака нечиста помисао. Не мисли да можеш молитвом да се приближиш Богу, ако претходно не очистиш срце од скверних страсти које га прљају.

* Као што уље одржава светлост у кандилу, тако и милостиња храни душу. Нема лепшег дела пред Богом од љубави према ближњем. Како је слатко дружење са духовном браћом, ако има љубави. Љубав према Богу и браћи. Љубав према браћи и Богу. Оне су

међусобно повезане и не можеш да их раздвојиш.

* Онај који хоће да сабира радост и духовне плодове, треба да упражњава молитву. Као што је душа претежнија од тела, тако је и молитва узвишенија од сваког другог духовног труда.

* Велику снагу задобијамо за наше мале духовне подвиге када бивају чести и упорни, баш као што капљице воде могу да удубе чврст камен.

* Када се умртве страсти, тада се душа загрева од сладости и радости духовне, а присуство Божије у души је снажно. Потребна је велика борба и велико стрпљење да би човек примио благодат и утеху Божију. Када Бог уђе у душу човека, тада се страсти повлаче.

* Погибао за душу је беспосленост и нерад. Највеће зло је чамотиња (униније). Униније значи, да се не трудимо за спасење своје душе молитвом, постом и другим освећујућим средствима наше Цркве. Не обраћај пажњу на тело у подвигу за врлину, јер ће ти се свакако осветити. Сатана чини све да би нас удаљио од Божијих дела.

* Духовно делање захтева пажњу и душевни

мир. Не може неко да се очисти само dobrim делима према другоме. Треба да поради и на души својој, да би се ослободио од телесних страсти и срамних и рђавих помисли. Јер, лако је да чини милостињу, али је тешко да одсече страсти и рђаве навике. Милостињу прима Бог када је прати чисто срце. Не можемо да упражњавамо прво, а да запоставимо ово друго, иначе падамо у очима Божијим.

* У духовном делању напредуј полако и обазриво јер, велики и изненадни скокови су опасни. Када се душа ослади духовном радошћу, то ће је учинити да више узнатредује. Као онај који попије мало вина, али пошто му се свиђа пије више, док се не опије. Жалости и бриге, савлађују се стрпљењем и надом у Бога.

* Није лако да се усели Дух Свети у душу нашу. Треба претходно да је очистимо од сваке телесне прљавштине да буде чист сасуд. Тако ће доћи и настанити се Бог. Али, то није довољно. Да би примили Божански дар, потребно је много пута да приклањамо колена на молитву. Молитва треба да буде праћена смирењем да би је Бог примио.

* Чувај језик свој да не говори непромишљене и сувишне речи. Јер, од многоговорљивости долази грех. Оци Цркве су много

вежбали ћутање да би се приближили Богу и сјединили се с Њим. Само када пазимо на свој језик, могуће је да у души осетимо умилење. Блажени Свети Јован Лествичник је рекао: "Чиста уста очишћују и срце. И у чистом срцу борави Бог." Ако те савлада језик (многоговорљивост) веруј ми, не можеш напредовати у врлини и душа ће ти бити празна, као клас без плода.

* Када хоћеш некога да посаветујеш за његово добро, прво му покажи љубав а потом обазриво и нежно реци своју примедбу, пазећи да га не повредиш, зато што ће он најпре да уочи љубав коју му указујеш, а тек после ће да обрати пажњу на твоју примедбу. Тако ћеш му помоћи без штете по његову душу.

* Колико се човек уклања од световних ствари, толико се више приближава Богу.

* Не жалости се када те задесе бриге и тешкоће у животу, јер оне бивају по допуштењу Божијем ради духовне користи. Чак се ни смрти не плаши. Јер, гледајући твоје трпљење, Господ ће ти помоћи да победиш и окусиш вечна добра, која је уготовио за оне који Га истински љубе.

ИСКУШЕЊА

Нико не може да напредује у врлини ако није спреман да се суочи са искушењима. Најпре треба да зна да тешкоће бриге, и уопште искушења, користе души. Прво, дакле, што треба да учинимо, јесте да заволимо туге! Никада не тражи савета од некога ко није прошао искушења слична твојима, макар и да је mudar. Боље је да тражиш савет и од неписменог, али врлинског човека, него мудрог коме је божанско и врлинско страно. Онај који ће те саветовати шта да чиниш у животу, треба да је извршио све оно чему те

поучава. Човек који је са пуно стрпљења прошао искушења и савладао их, он може много да ти помогне, јер не може свако да руководи лако друге у задобијању врлина и савлађивању искушења.

Треба да знаш да је карактеристично за врлину - душевни мир. Тим путем су ишли светитељи. Јер, уколико си постојан у искушењима и напредујеш у врлинама, толико се приближаваш Царству Небеском. Колико напредујеш и усавршаваш се у врлини, толико искушења бивају снажнија.

Туге које Бог допушта, дају нам се за духовни напредак. Бог се не свети за грехе наше. Напротив, воли нас још више и хоће да се исправимо. Искушења треба да примамо, иако нас жалосте. И не заборавимо да Бог допушта искушења према духовној снази коју има свако од нас.

Бог не даје духовне дарове човеку ако претходно не прстрпи искушења и жалости по допуштењу. То је дело Божије мудрости коју не могу људи разумети. Када стрпљиво поднесеш жалости и тешкоће, тада ће те наградити Бог божанским даровима. Јер, после жалости и искушавања долази утеха. Који издрже искушења, ти и примају блага од Бога. Прво треба окусити горчину искушења, а затим уживати сладост божанске благодати.

Када наиђу искушења, треба да нас обузму двојака осећања, радости и страха.

Радости, јер смо удостојени да идемо путем којим је ишао Господ и његови светитељи. Страх, да можда од наше гордости не долазе искушења.

Не заборавимо да са добром увек иде жалост. Лењост и немар за спасење паралишу душу и не дозвољавају јој да се приближи Богу и да издржи искушења на прави начин, која допушта Бог за наше добро.

У искушењима, у оном часу велике душевне буре, чини нам се да су нас сви напустили и нема ни са које стране наде за спасење. Све нам изгледа црно и мрачно. Али, не губимо храброст и не очајавајмо! После невремена наступа тишина.

Добри Бог устројава тако лепо свакоме од нас, тако да неће дозволити да наиђу на нас искушења која превазилазе наше снаге. У искушењима су помешане утехе и невоља, светлост и тама, туга и срећа. Искушења су показатељи духовног напредовања човековог. У часу искушења имамо помоћника - живог Бога! Зашто дакле, да се плашимо?

Гордима, који својом бестидношћу вређају доброту Божију, долазе велика искушења. То допушта Бог да би их смирио. Онима који се надимају пред Богом, допушта Бог страшна искушења, као што је напад који подиже Сатана помоћу срамних помисли, гнева, рђавим понашањем и многих других зала. Почетак свих тих ис-

кушења јесте да неко себе сматра паметним и мудрим. Зато је потребно од почетка победити гордост да не би пустила корење у души јер је после тешко да се искорени.

У жалости и тешким приликама на које наилазимо потребно је трпљење. Други начин савлађивања не постоји. Трпљење одгони горчину невоља.

Потребно је противити се искушењима! Не треба да их сусрећемо нерадом и уникијем. Када отворимо врата душе своје, тада у њу улазе збрка, немир, богохулство, тужба на своју судбину, развраћене помисли и толика друга зла која шкоде души. Узрок свих тих зала јесте наша немарност.

Да би се излечили од ових болести, потребно је смирење. Без смирења, навалиће већа и жешћа искушења. То је истина! Настој да задобијеш смирену умље и помиловаћте Бог. У зависности од смирења, шаље Бог и трпљење. А са трпљењем бива лакши терет мука и невоља. Тада ће Дух Свети да се усели у срце твоје. Бог, који је сав љубав не одгони одмах искушења знајући да то није корисно за душу, него даје трпљење којим долазе сва добра.

Кривци смо пред Богом када подлежемо искушењима, а не када нас нападају. Напад искушења биће свакако, јер ћемо тако да се испитамо. Ми не треба да их примамо да се не би тако прљала душа. Светитељи су трпећи искушења, веома уз-

расли у врлини. Искушење снажи човека и раздваја се у њему добро од зла.

Могао би неко запитати: зар не постоји други начин да нас Бог испита? Зашто Бог допушта да се пате његова деца? Тако је Бог одредио. Јер, ако човек не искуси ништа лоше, неће никада осетити сладост добра. Могуће је да поклекнемо као људи. Бог не гледа толико пад, колико на исправљање и борбу за задобијање врлине. Још у искушењима осећамо људску немоћи увиђамо да без помоћи Божије не можемо чинити ништа. Ако би Господ дозволио да ђаво чини шта хоће, тада би наш положај био трагичан. Дозвољава му само толико да нас куша колико допусти Он који је вођа наше.

Они који су узнатреповали у врлини, чувани су Божијом силом и избацили су из својих душа пагубне страсти. Апостол Павле наводи да је Бог допустио на њега велико искушење да се не погорди. Дат му је "жалац у тело, да се не преуноси".

Искушењима се још задобија вера. Искушење користи свакоме човеку. Подвижници су на већим искушењима када увећавају своје духовно богатство. Они који спавају буде се искушењима, и они који су далеко од Бога, приближују Му се. Човек који се не бори, не добија богатство Божије помоћи. Зато Бог прво испитује и мучи своје слуге, па пошто храбро претрпе ис-

кушења, даје им заслужену награду. Прославимо Бога који нам даје лекове, тако да нам после њих дође душевно здравље и утеха.

Нема човека да се не умара и не не-
годује у часу искушења. И сами светитељи
којима се дивимо, имали су страшне унут-
рашње тешкоће, али нису борбу напусти-
ли. Без лека искушења не може се нико из-
лечити. Међутим, да би издржали иску-
шења, не зависи само од нашег труда, него и
од помоћи Божије.

Дакле, ако истрпимо храбро иску-
шења Бог нас неће оставити, него ће нам
послати Своју помоћ да би смо напредовали
у врлини и сјединили се са Њим.

ТЕЛО - НЕПРИЈАТЕЉ ДУШЕ

Знај да ће те јаке помисли и телесна искушења нападати да би ти испрљали тело и душу. Да би победио ову страст, треба да систематски избегаваш световна дружења. Не заборави да по природи имамо чежњу за рађање деце која нараста при неопрезном понашању према женама.

Једну штету изазивају у души искушења која долазе од ствари која се налазе далеко од нас, а другу, много озбиљнију штету изазивају у нашој души помисли које долазе када је искушење близу. Када је ватра далеко, не смета нам много, а када је близу - штета је сигурна. Као што уље храни светлост у кандилу, тако телесне жеље подхрањују страсти. Да би одржали тело своје чисто од телесних скверни, треба

добро да се pazимо узбуђења. Јер, не смета нагон за рађањем који је Бог усадио у човеку, него разврат. Само што треба овај нагон човек да укроти и води на добро. Јер ако остави себе без узде, тада ће бити гори и од неразумних животиња. Бог је све створио "врло добро" али је човек скренуо са правог пута и оставио тело своје слободно да се задовољава како оно хоће, а не како заповеда воља Божија.

Природни телесни покрети не треба да нас избаце са правог пута, нити да нас ометају у целомудрености. Неумереност у јелу и пићу, неопрезно дружење са женама, распаљују ватру нечистих жеља и тело подивља, губећи природну питомост и простоту.

Много пута помислимо да смо подвигом и молитвом достигли високи степен врлине. Тада баш, Бог допушта телесна искушења да би се смирили. Потребна је присила, јер се тело лако не покорава. Борба је тешка, али ћемо помоћу Божијом победити. Труд и борба наша, беспoштeднa и тешка, биће награђена од Бога. Жалост и бригае умртвљују телесне страсти.

Тело наше, као и душа, нису грешни, него грешне жеље и телесне нечистоте их прљају. Подвиг, мучење тела и молитва - поспешују духовно узрастање.

Када презиремо тешкоће и бригае које допушта Бог ради нашег усавршава-

ња, исто је као да презиремо заповести Божије. Не треба да заборављамо да врлине цветају у нама као цвеће само на тешкоћама и телесним трудовима. Колико волимо одмор, толико више дајемо места страстима. Јер, када се изнурава тело трудом и жалашћу, нечисте помисли одступају. Када се човек сећа својих греха и каје се због њих, тада Бог промишља о њему и чини да напредује у врлини. Колико више неко приморава себе (на вршење заповести), толико га више Бог благосиља, дарујући му радост врлине. Свака радост која не долази од врлине, подхрањује телесне страсти.

"Много пута наше тело, плашећи се искушења, постаје пријатељ греху". Ове речи је изговорио један од светих Отаца Цркве. Онај дакле, ко жели да се у њему настани Господ, треба да приморава тело да извршава заповести Божије и да чува душу од телесних дела. Дух Свети не обитава у телу које се наслађује телесним жељама. Тело кад ослаби од поста и молитве, тада јача душа. Тело од душе обично тражи одмор, јер је одмор његова храна. Када се тело не храни раскалашношћу и другим одмором, тада попушта и бива побеђено. Зато долази молећи: "Пусти ме да се мало одморим и дођем к себи!" То чини све док не поврати снагу. Затим напада душу још већом жестином. Дакле, на подмукле телесне молбе нећемо обраћати пажњу. Ми

ћемо се владати како од нас тражи Бог. И у свету човек може задобити врлину. Треба само да се бори против грешних телесних захтева.

Када се тело умори од искушења и тражи да се ослободи, ти му реци: "Желиш ли сраман и нечист живот?" Ако ти, међутим, одговори да је велики грех да неко убија своје тело, ти ћешга ућуткати одговором: "Не убијам ја тебе (тело) него рђаве и зле жеље које се гнезде у теби". Речи ћеш телу: "Ја убијам нечисти живот чега се гнуша Господ, а не тебе који си дар Божији!"

Боље је да умремо, него да се одвојимо од Бога који нам дарује толике дарове а прс свега, чистоту душе и целомудреност. Шта нам вреди живот, ако смо далеко од Бога? Боље је да хиљаду пута доживимо телесна страдања, него да попустимо незаконитим и грешним жељама његовим. Каква нам је корист ако проживимо у овом животу далеко од Бога, без наде на вечна блаженства?

Дакле, трпљење у искушењима и молитва Христу да нас укрепи у борби - док не стигнемо до коначне победе!

ПЛОД ПОСТА

Темељ свих добрих дела је пост. Њиме се кроте дивље страсти и одступају рђаве жеље. Сећање на смрт, сузе, целомудреност, ишчезнуће нечистих помисли - резултат су поста. Постом се сасеца небрига и немар, пороци пагубни за душу. Пост искорењује сваку срамну сањарију и ствара у човеку страх Божији и жељу за вечним животом. У душама које посте како заповеда наша света Црква, почива Господ. Они који посте имају наду да ће наследити Царство Небеско.

Онај ко запоставља пост, нека зна да премеће темеље свих врлина, зато што је пост почетак сваког дупевног делања и пут који води Христу. Да би неко постио, потребно је стрпљење јер, треба се уздржати неких јела која пријају телу и задовољавају га.

Обилно и омиљено јело отвара у ду-

ши пут ка телесним помислима. И, дешава се много пута да се у нама буде страсти после много година, и то само због прождрљивости.

И тако мало по мало, неприметно, осећа се духовна охладнелост и ишчезава божанска ревност за пост. Руши се сваки човеков покушај за врлину и настаје дремљивост душе која је почетак духовне смрти. Душа се испуњава мраком, узнемиреностију и охолостију а на крају долази уније (чамотиња), која је одсуство труда за било које духовно делање. Тело је по природи својој лењиво и ако га не приморавамо, никада нећемо осетити сладости духовног живота. Зато што је тело супарник душе и тражи оно што она не жели, као што каже апостол Павле: "Тело жели против духа, а дух против тела, јер се једно другом супротставља". Храна, као и сва друга блага, дар су Божији. Употреба њихова је разумна, а злоупотреба неразумна и погибелна.

Треба да упознамо добро наше слабости и болести, да би предузели одговарајуће мере. Никада не треба да се излежавамо, јер захтеви тела не јењавају. Колико га више изнуравамо постом, утолико веће имаћемо духовне плодове. Колико га више разнежујемо и пазимо, толико му зла наносимо. Али то зло се не задржава само у телу, него се преноси и на душу. То двоје су

чврсто повезани и чине целог човска. Само их смрт раздваја, да би их Бог опет спојио у вечности - васкрсењем!

Не плашимо се када бунтује тело, јер оно хоће што је лако и удобно. То није на нашу духовну корист. Лишавања и глад жалосте тело. Не обраћајмо пажњу на његову реакцију. О телу ћемо бринути само дотле док не смета души. Када се прохтеви тела увсћају, ми не треба да попустимо. Безумне телесне жеље отварају врата за раскалашне жеље и дела.

Ово нам изгледа мало невероватно. Међутим, то је дестилат богатог искуства Отаца Цркве који су то у пракси испробали небројано пута. Они који су исушили тело постом, савршено су знали корист коју је то имало за душу. Који заузда тело, може да влада и рђавим жељама. Који презире ситне ствари, бива побеђен од крупних! Који ратује са непријатељем у овом пролазном животу и трпи тугу и злоупотребу тела, неће се бојати будућег Суда.

Ђаво се бори да укине пост. Не говори нам одмах да не постимо, већ нам постенско предлаже да га мало ублажимо. То је за њега довољно, јер ће касније тражити следећи уступак, па када нас затекне немоћне, напастиће нас и сасвим победити.

Не заборавимо да он не слава ни дању ни ноћу. Стоји, чека и вреба да нас зароби. Свезли, лукави, препредени и бес-

рамни чека нашу најмању немарност у вези поста, да потом уђе у душу и да нам нашкоди. Знајући ђаво да човек по природи воли удобност и утеху телесцу, па то користи да у нама узбуди грешне страсти.

Знај добро да су ти неопходни мудрост и разборитост за савладавање тешкоћа које доноси пост. Не заборави да ћеш напредовати споро а не брзо, јер, као што раније рекосмо, велики и изненадни скокови у врлинама су опасни. Почнимо, дакле, од малих труда да би могли стићи до великих. Стварно је mudar онај који пази на ситнице, јер ће касније моћи да се бави и великим стварима. Не може неко да ужива у свему и да мисли да ће лако савладати своје страсти. Лиши се малог, да би могао да се лишиши већег. Једи умерено јер тада ћеш моћи да постигнеш прилично ствари у врлини. Када човек нема мере, бива гори од животиње. Претрпевши малу жалост због лишавања неких укусних јела, моћи ћеш касније да отрпиш и велике жалости у животу.

Безумни су они који за једну малу угодност жртвују Царство Небеско. Боље је трпети телесна искушења, него бити осуђен од Христа као лењивац. Мудри и разборити више воле смрт, него да буду оптужени као немарни за своје спасење. Мудар човек је обазрив и будан, настојећи да сачува свој живот од замки ђавољих.

Богоносни Василије Велики бележи:

"Ко је у малим пословима немаран, нека не мисли да ће извршити многа и велика дела".

Дакле, буди мужеван у врлини јер, плањљив човек има слабост да превише воли своје тело, избегавајући пост који толике радости доноси души. И, поврх свега, то је знак неверја. Не заборавимо пост који је Господ извршио четрдесет дана пре него што је почео Своје спасоносно дело. Пост је благословена врлина, само треба да буде у складу са црквеним прописима.

Имај храбро срце, презирући опасности које ти ствара ђаво да би те ушлазнио. Храброст срца се рађа од сведочанства савести која делује правилно када испуњавамо заповести Христове. Нада наша у Господа Христа, укрепиће нашу борбу.

Потребно је дуго и предано радити на обрађивању душе уз помоћ поста. Пост треба да буде праћен у сваком случају смирењем, да би се добили духовни плодови. У противном, узалуд све чинимо, јер и демони не једу ништа, али немају смирење. Пост нам отвара пут за остварење прекрасних дела, а пре свега за љубав према Богу и ближњима. Исплати се да учинимо малу жртву да би добили плату "стоструко" у Царству Небеском.

ОНО ШТО ЈЕ КОРИСНО ЗА ДУШУ НАШУ

Да падне неко у грех, природно је и људски. Зато и Бог прашта ономе који пада, довољно је само да се покаје. Међутим, после пада треба опет да устане да га не поробе страсти. Да неко остане у својим страстима и да им служи, без борбе да се ослободи, то указује на бесрамност. Постоје три пута којим се може приближити Богу. Први је ватрена вера, други страх и трећи искушења која допушта Бог. Нико не може стићи до Бога, ако не иде једним од ова три пута.

Као што се од преједања рађају нечисте жеље, тако и привезаност за имовину ствара хладноћу према Христу. Човек који се предао држању заповести Божијих, не треба да се труди и брине за материјално. Јер, када се неко ослободи житејских брига, лако се предаје изучавању закона

Божијег. Телесни трудови без чистоте ума су као јалова материца или сасушене дојке.

Страсти муче тело и не дозвољавају души да угледа Бога. Ко сеје по корову, неће моћи да жање. Тако и онај ко се труди у врлинама, без да одсече страсти, чини то исто:

Као што плодоносна земља радује ратара, тако радује Бога онај који Га сећа. Њему Бог шаље своју божанску светлост која га осветљава ноћи дан. Као што облак заклања месечеву светлост, тако и преједање одгони из душе мудрост Божију. И као што се распаљује ватра од сувих дрва, тако се преједањем буде страсти. Као што се шири ватра додавањем дрва, тако расту телесна одступања употребом разноврсних јела. У сластољубивом телу не борави Бог и ко воли своје тело, никада неће задобити благодат Божију. Као што са болом мајка рађа плод утробе своје, тако се од бола грла рађа у души благодатно знање тајни Божијих. Девственик је онај који није само сачувао тело неоскврњено, већ је одагнао и све лукаве мисли које прљају душу. Ако волиш целомудреност, одагнај нечисте помисли читањем божанског Писма и молитвом. Јер, без ових средстава није могуће стећи чистоту душе

Ако хоћеш да стекнеш врлину милостиње, научи прво да презиреш ствари овога света, да оне не би привукле твој ум.

Онај ко чини савршену милостињу, не ропће ни онда када му чине неправду и они којима помаже.

Истински је смирен онај који са радошћу трпи лажне оптужбе.

Истински је милостив онај који не реагује када га поткрадају и уопште, када му нанесу разне штете. Покажи велику врлину милостиње своје, добротинством које ћеш учинити онима који ти наносе неправду, као што је учинио блажени Јелисеј који даде храну онима који су хтели да га заробе.

Онај ко има истинско смиреноумље, не узнемирава се када му чине неправду и не правда се када га осуђују. Напротив, прима као истините лажне оптужбе и не труди се да увери људе да је у праву. Неки смирени су говорили да су блудници, иако то нису, само да би омаловажили себе. Други су примили оптужбу за прељубу, иако беху чисти, примајући тако венац светости од смиреног Христа. Нису слављени од људи, али их је Бог прославио. Чинили су дела која су изгледала безумна, али на такав начин достигли су савршенство святих анђела.

Смирен је онај који прима оптужбе без протеста. Смиреноумље ћеш испитати, ако се не узнемираваш за приговоре које ти чине, макар и неоправдано. Смирени ће уживати вечна блага у Царству

Небеском. Смиреномудрије ће му донети радост и весеље у вечном животу.

Треба увек да се сећаш да постоји Рај и пакао. Свакодневно старање треба да ти буде: како да наследиш Царство Небеско и избегнеш вечне муке. Не заборављај шта каже Свето Писмо: "Када дође Син Човечији у божанској слави Својој, поставиће овце, то јест праведне, на десну, а козе, то јест непокајане, на леву страну". Праведни ће примити славу и блаженство од Бога, а неправедни ће бити кажњени у вечном паклу.

Кад се сећаш великог Суда на коме ће бити одређена твоја вечна будућност бринућеш још више за корист своје душе и чинићеш све да се избавиш вечног "огња" пакленог. Не постоји већа казна од ове. Свака казна у овом животу има крај. Пакао ће бити вечан, неће никада престати. Деца Царства Небеског неће бити избачена у страшну паклену таму, него ће са Богом уживати вечна блага која је припремио, Онај за све који су Га волели у овом животу, поживевши складно заповестима Његовим.

Зато, ми да испуњавамо заповести Божије и да избегавамо осуђивање других. Друге ћемо најбоље поучити делима, а не речима и примедбама. Суд припада Богу. А ми смо грешни као и сви људи. Само је Бог безгрешан и само ће Он правилно судити и

нас и друге. Ми смо дужни да исправљамо своје грешке, и да се молимо за све људе. Болесника лечи лекар. Ми нисмо лекари, него болесници. Слепац слепца ако води, оба ће у јаму пасти. Ми смо духовни слепци. Како дакле, да водимо друге? Гледајмо сами себе и тада ће нас помиловати Бог.

Када ђаво пожели да нас прља блудним помислима, прво ће деловати на наш ум, а потом ће се трудити да нас одведе у страст. Када се ум успротиви у првом налету, извесно је да ћемо уз помоћ Божију победити. Ако пак допустимо да уђу у нас нечисте помисли, свелукави ђаво их обрађује, и тада настаје пропаст душе наше. Сатана настоји да пронађе отворена нека врата душе наше и одатле улази у њу. А када уђе, тешко одлази. Ако га истерамо чим се појави, тада не може да нам нашкоди. Не заборавимо да ђаво вреба да уђе у наш ум, и потом да нас одведе у пад. Зато треба да смо увек будни, као војник на кули стражари, готов да се супротстави и удари на непријатеља.

Потребна је велика борба, јер страсти имају огромну снагу. Међутим, благодаћу Божијом, победиће храбри борац који се бори свом снагом.

Телесни труд и изучавање божанског Писма чувају чистоту ума. Још је потребно много молитве, да би борца закрила

божанска благодат. Да би неко стекао благодат Светога Духа, потребна је велика духовна борба, јер лако се човек поведе за злом и губи за један тренутак све што је стекао дугим трудом.

У срцу човека постоји зло и добро. Од нашег труда зависиће које ће од то двоје надвладати. Ако себе оставимо без труда, овладаће зло. Ако се потрудимо, победиће добро и врлина.

Та борба је беспощедна. Пашћеш, и поново ћеш се подићи, и опет ћеш пасти и поново подићи. Борба је доживотна, јер нас Сатана не оставља на миру ни један тренутак. Он чека један тренутак неопрезности, да га искористи да нам души нашкоди.

Као што раније рекосмо, у духовној борби је потребно смирење, јер само молитву смирених чује Господ. Молитва смиреног "долази у уши Господње. Очи Господње упрте су у смирене срцем". Смиреним умом завапи гласно Господу и реци Му: "Господе Боже мој, Ти, ако хоћеш, можеш просветлити таму душе моје".

Када се душа загреје љубављу према Богу, све ће држати за некорисно и ништавно. Ноћ и дан не размишља ни о чему другом, осим о Исусу Христу. Контакт човека са Богом, слађи је од најлепшег и најукуснијег јела. Када се душа сједини са Богом, тада долазе сузе духовне радости. И те сузе

као плод душевне борбе те прате, било да једеш или пијеш, или читаш, или се молиш. То је награда коју Бог даје делатницима заповести Његових, који су за циљ живота свога поставили корист душе своје.

Кад те, дакле, посете ове сузе, охрабри се и настави силније, да би прешао море страсти.

Али пази да, можда, не изгубиш духовно благо своје борбе било егоизмом, било немарношћу.

Ако се ниси трудио у добрим делима, не треба да говориш о врлинама. Јер, свака врлина која се стекне без труда, рачуна се као "побачај" у очима Божијим. Уздисаји срца твога, молитве и бденија помоћи ће ти да стекнеш врлину. Међутим, ма колико валијао молитвом ка Господу, неће те чути ако није праћена смиреноумљем. Труд на држању заповести, пре свега смиреноумље, чине човека богом на земљи. Вера и милостиња га још брже доводе до моралне чистоте. Који имају ватрену љубав према Богу, привлаче их будућа добра. Који се загревају надом на вечна блага, уклањају се од световних ствари. Да би неко доспео до овако узвишеног стања, потребна је велика борба. Треба почети од простијих и лакших, да би се стигло до тешких подвига. Треба стати најпре на први степен врлине, потом на други и тако, мало по мало, напредовати у духовном животу. Једним

скоком се не стиже до врха.

Научимо најпре да испуњавамо заповести Божије. Потом ће нам Бог, због великог и упорног труда, испослати своју благодат.

Блажени су они који одлучише да ходе путем туге ради љубави Божије, и не вратише се натраг. Они ће брзо доспети у луку Царства Небеског. После труда и муке, окусиће блаженство и одмор. Вечно ће се радовати уживањем будућих добара.

Који журно ходе тешким путем врлине не враћају се назад, нити размишљају о тешкоћама на које ће наићи, него одушевљено пролазе тесан и трновит пут, благодарећи Богу који их је удостојио да га пређу. А они који се плаше и пролазе кукавички и са страхом, никада неће стићи до краја и неће добити венац победе који дарује Господ борцима за веру.

Лењивац никада не поставља почетак своме покајању и стално га одлаже. И тако доспева до смртога часа свога неприпремљен.

Ако хоћеш да напредујешу врлини, не обазирати се на прохтеве тела, јер је тело непријатељ душе. Имај наду у Бога и смиреноумно иди путем врлине. Знај да ћеш без Божије помоћи бити убог и наг, лишен сваког духовног добра. Нека те не хвата неодлучност и страх у борби. Ратар који чека да стане ветар да би посејао, никада

неће посејати. Боље је да умреш за љубав Божију, него да живиш срамно и лењиво.

Када хоћеш да поставиш почетак делања по Богу, прво треба да одбациш сваки ослонац и наду у овај живот. Као онај који се припрема за смрт и не размишља ништа осим тог страшног догађаја, тако и онај ко хоће да се сједини са Богом, треба да умре за све световно. Поново те подсећам да ћеш наићи на препреке, али не губи наду. Јачај вером у Бога и размишљањем да су ствари овога света привремене и сујетне, а да је највеће благо Царство Небеско. Њега је Бог уготовио подвижницима, а не равнодушнима и лењивима. Почни свој подвиг одушевљено а не плашљиво, јер и најузвишеније дело је некорисно ако је од човека подељене душе, коме је један део душе са Богом, а други са овим светом. Бог нас хоће целосне. Имај сигурну наду у Христа, да ти не би пропао труд.

Господ је милосрдан и даје благодат онима који је упорно траже. Награду даје не према раду што смо учинили, него према намери коју смо показали. Чини колико можеш за спасење дупе. Моли се са сузама, читај божанска Писма, чини милостињу. Довољно је да загреваш срце љубављу према Богу.

Не обраћај пажњу на природну немоћ тела и не бој се. Одагнај далеко себељубље, грамзивост и саможивост. Омрзни

дела грешног тела и мушки се бори да задобијеш врлину. Ако паднеш као човек, опет устани и никада се не враћај пређашњем грешном животу. Увек иди напред радосно и одлучно у делима Божијим, и Он ће те уздићи на највишу лествицу врлина.

ТРПЉЕЊЕ

Колико човек презире свет и има страх Божији, толико га више закрпљује божанска благодат и осећа помоћ Божију. Такав човек је благословен од Бога који му шаље своју богату милост и штити га целог живота.

Бог допушта жалости и искушења да би му се више приближили. Не треба да избегавамо жалости, него да их још желимо јер ће се тако испитати наша љубав према Богу.

Убоги Лазар, како наводи свето Јеванђеље, подносио је храбро оскудицу добара овога света. И тако га је наградио Бог, посадивши га у наручје Аврамово. Бог је увек близу нас, нарочито у тешкоћама и бригаама. Тешкоће наше вапију снажно ка Господу, и Он као добар лекар који хоће наше излечење, долази и одстрањује труле делове, то јест страсти, које муче душу. Према окорелости душе наше, показује велико милосрђе. Ма колико грубо и неочекивано да се односи дете према оцу,

отац га воли и труди се на све начине да га врати на прави пут. Може да га ожалости понашање детета, али он као отац пун љубави, стара се за његову поправку. Исто то, само у несравњено већој мери, чини и небески Отац наш, који подноси наше грехе и стара се на сваки начин да нас врати на Његов пут.

Када не подносиш жалости, знај да не волиш истински Бога, у теби више живи свет, него Он. Болест и сиромаштво нека те не плаше, јер имаиш за помоћника Христа. Он је нада твоја и радост твоја. Више од љубави према телу своме треба да имаш љубав према Богу. Када је душа твоја нага, без врлина, знај добро да се не можеш приближити Господу. Ако хоћеш да се сјединиш са Њиме, треба да следиш пут светих Отаца који су све жртвовали за љубав Његову. Оставили су све, да би нашли многоцени бисер, Христа.

Када помислиш да тонеш у искушења и тугу, тада је Христос поред тебе и крепи те. Не заборави свете мученике који су поднели толика страдања за љубав Христову. Наше невоље нису ништа у савишењу са страшним мучењима и истјазавањима светих, која су радосно поднели да би добили неувеливи венац победе. Тајна светих мученика била је трпљење. Истрпели су! Нису побацали оружје, него су се борили. И, очима душе гледали су подвиго-

положника Христа, који им је спремио венце победе.

Својим трпљењем, доспели су од пећи искупења до величанства славе! Трпљењем својим, затварали су уста царевима. Трпљењем својим, учинили су да су многи целати који су их мучили поверовали у Христа. Многим мученицима се пружала прилика да уместо мучења добију светску славу. Али они су више волели смрт, која ће их једном заувек принести Христу. У срцима њиховим горео је огањ љубави према Богу. Одрекли су се свих ствари и лажних радости да би вечно живели у радости, близу Бога.

Ето зашто су у свим невољама и искушењима показали трпљење, велико трпљење!

Ако су, дакле, мученици претрпели толике муке за љубав Божију, колико тек и ми треба да истрпимо разних искупења која допушта Бог за нашд уховни напредак.

Господ нас је призвао да будемо учесници Његових страдања. Сам Он је трпео и понео крст наших греха. И ми треба да претрпимо труд и бол и муке и све што нас чека, да би се удостојили славе Божије, "заступништвом Пресвете Владичице наше Богородице и увек Дјеве Марије и свих светих", који су многим трудом и знојем угодили Христу.

ЉУБАВ БОЖИЈА

Душа која воли Бога налази утеху само поред Њега. Само што се ослободиш од греховних веза, срце ће се твоје привезати за Бога. Као што се бебе прво хране млеком а потом хлебом, тако и почетници у хришћанском животу прво треба да пресеку везе које их везују са светом, а затим да се сједине са Богом. Телесно делање претходи душевном. Као што је Бог при стварању човека прво створио земљано тело а затим дунуо и дао му "дах живота", тако и у духовном.

Прво ћемо почети телесним трудом а потом ћемо приступити систематском стицању врлина. Прво постављамо темељ куће а онда зидамо. Другачије не бива. Душевно делање рађа се од телесног, као што клас ниче из голог семена жита.

Трудови које чинимо ради љубави Божије, неупоредиви су са уживањем вечних добара. Труд ратара који сеје прати радост када жање. Хлеб који једе чини му се слadak јер је плод његовог зноја. Извршење заповести Божијих захтева духовни напор и много труда; но после долази радост. Зато презри све и имаћеш Бога за помоћника.

Онај ко избегава сујетну славу светску осећа у души својој славу будућих добара. Док онај ко се труди да разоноди себе пролазним уживањима овога света, душевно је слеп, јер се није потпуно предао Богу.

Не везуј се за злато, сребро или било које благо овога света. Навикни се да не тражиш своју правду у овом животу да не доћеш у прилику једном руком да скупљаш, а другом да расипаш.

Чини милостињу од свог труда и зноја а не од неправедне зараде. Чини милостињу сиромашнима па и ако ти чине неправду и вређају. Милостиња, међутим, не може опстати усамљена као врлина, ако не постоји прво љубав према Богу. Она ће нас укрепити да не само отрпимо неправду, не-

го да са радошћу очекујемо и неблагодарност, коју ће вероватно исказати према нама. Треба да тугујеш, да патиш, и да сагореваш када брат твој има потребе; јер тако је чинио и Христос. И ако те пеко удари по образу немој се жалостити, него се радуј ради љубави Божије, и немој рећи ниједну тепику реч.

Заволи молитву јер ће те много утешити у животу. Читај божанска Писма и воли сиромаштво, јер ће те то одвести Богу. Мрзи телесни одмор и удобности, јер они су смрт за душу. Смањи општење са људима и старај се више за своју душу, тако да стекнеш унутрашњи мир и тишину. Заволи целомудреност и потруди се, молитвом и подвигом, душа твоја да остане чиста од прљавих помисли.

Не занемаруј труд на држању заповести Христових да се не постидиш онога дана када се нађеш пред Њим, да положиш рачун за своја дела. Чувај се ситних грешака да не упаднеш у веће. Труди се у задобијању врлине и не привезуј се за уживања и утеху које пружају страсти. Заволи скромну одећу а не ону која се сматра и изгледа лепа. Више нека те интересује лепота душе него тела.

Онај ко је брбљив може ли икада стећи чист ум? Може ли икада да има смирене помисли када жели да ужива људску славу. Кад се неко пода телесним чулима,

исто је као да се храни зверском храном, док када их победи, као да једе анђелску храну.

Смиреноумљем малаксавају телесне страсти, док са гордошћу допушта Бог и пада се у блуд. Смиреноумље украшава душу чистотом. Саможивост ствара неред и немир у души и ум се прља нечистим помислима. Смиреноумље одводи човека Богу.

Чини милостињу и старај се за друге људе који су иконе Божије, али никада не заборављај спасење душе твоје. Прво треба просветити себе, а затим друге.

Немој мислити да си милостињом исцрпео своје обавезе према Богу. Потребна је велика борба да би очистио себе од страсти; јер само тако ће бити Богу угодна жртва коју чиниш за своју сабраћу. Јер, макар и чуда чинио, макар и мртве васкрсавао, ако се не стараш истовремено за своју душу, ништа ниси учинио.

Како ћеш друге упућивати љубави Божијој, ако ти претходно ниси упознао Бога? Сам си болестан, а настојиш друге да лечиш. Треба да знаш, да треба најпре себе очистити а онда чистити друге. Да би неко доспео до Бога, треба да се одрекне и јела и пића и скупогеног одела и похвала и свега другог што привлачи човека у свету. Буди сиромашан са својим смирењем а не богат са својом бестидношћу.

Мири људе врлином својом а не речима. Својом кротошћу и лепим начином угасићеш пожар срџбе и свађе. Изобличавај разуздане својим врлинским држањем.

Ма куда да одеш, сматрај себе странцем. Тако ћеш пазити и нећеш нанети штету другима. У свакој прилици прави се да не знаш ништа, да те не надвлада егоизам. Ако те чак и осуђују, ти им праштај и не држи злобу у себи. Буди уверен да за сваку ствар имаш потребе да те поуче, а не да ти учиш друге. Никада не саветуј нешто другоме, ако то ниси претходно сам проживео у своме животу. Говори и владај се као ученик, а не као учитељ. Осуђуј себе и седај на последње место. Буди частан и уливај поштовање другима. Ако је нужно да некога поучиш, учини то са смирењем, да би твоји слушаоци имали користи.

Подвизавај се молитвом, сузама и постом и избегавај да читаш јеретичка учења. Да би се сјединио са Богом потребно је много поста. Обилна и укусна јела не допуштају уму да се приближи Богу. Тајне Божије схватају се само молитвом и постом. Читај свето Еванђеље, да би се угледао на примере из Христовог живота. Колико читаш свете текстове, толико напредујеш у схватању чудесних дела Божијих.

Када изучаваш Свето Писмо, буди слободан од настојања и брига житејских, да би се душа твоја напајала божанским

штивом. Оно што читаш, настој да извршиш да ти душа не би остала у тами. У време духовног рата, много помаже читање светих Писама што смо чинили, јер у души постоји духовна резерва.

Мед је врло пријатан. Међутим ако га неко много једе, може да изазове повраћање. Тако и у духовним стварима, не треба без расуђивања превазилазити своје могућности. Чини само оно што си кадар. То хоће Бог. Остало ће допунити Он својом благодаћу. Јер постоји опасност да паднеш у очајање читајући о узвишеним стањима до којих су достигли свети. Напредуј у духовном животу смиреноумним мислима и Бог те неће оставити. Не настој да достигнеш духовно стање које превазилази твоје моћи, јер ћеш сигурно пасти, и тај твој пад ђаво ће искористити.

Високе духовне врхове много је тешко достићи. Захтевају смирење и много труда и дугогодишњу борбу. Благодат Божија не осећује лако човека, јер треба најпре да се очисти од сваке прљавштине. Тајне Божије разумеју они који су се много година подвигом и смирењем трудили. Само смиренима Бог открива тајне Своје.

Ако хоћеш да се предаш молитви и бденију, треба да прекинеш сваки додир са светом и грехом. Потребно је још, трпљење и тишина. Не бој се немира које чини ђаво за време молитве. То чини, јер зна ко-

рист коју ћемо имати после молитве. Зато се труди на сваки начин да угаси светиљку молитве. Међутим молитва твоја треба да буде праћена и милостињом, да би се душа твоја испунила божанском светлошћу. На крају, колико си унутрашње миран, толико ће више ум твој схватати тајне Божије. Молитвом и изучавањем светих Писама и читањем твојом духовном борбом, брзо ћеш стићи у чистоту срца.

Ружно је да љубитељи тела и стомака испитују духовне ствари, као и блудница да говори о целомудрености. И као што, тело када страда од тешке болести, избегава масна јела, тако и ум не може да достигне у божанске ствари када се бави световним. Као што ватра не може да упали мокра дрва, тако и божанска ватра не може да загреје срце које воли излежаванье. Као што се блудница не ограничава само на једног љубавника, тако и душа која је привезана за многе ствари, не може јасно да разуме где су божанске истине.

Као онај који није видео својим очима Сунце не може да исприча другима како изгледа његова светлост, тако и онај који није окусио сладост духовног живота, не може да говори о духовним стварима. Ако имаш вишак нечега и немаш потребе, подај брату своме; јер тако ће се срце твоје више приближити Богу. Када чиниш милостињу подај довољно, чинећи то са ра-

дошћу, "јер онога који радо даје, љуби Бог". За хлеб који дајеш убогоне добићеш награду у другом животу. Не испитуј да ли онеме коме дајеш милостињу заиста треба или не. Ти изврши своју дужност а Бог ће да оцени правилно. Јер чинећи милостињу без размишљања, привућићеш и тврдокорне на добро дело.

Овоме нас је научио сам Господ који је јео заједно са цариницима и грешницима. Није изабрао ваљане и достојне, него недостојне, да их привуче и изазове у њима страх Божији.

Тако и ти чини добро свима, било да су ти пријатељи или непријатељи. И када чиниш добро дело, не очекуј плату од људи јер ће те наградити сам Бог. Пази да не паднеш у замку и гомилаш богатство, да би тобож чинио милостињу. Милостиња има вредност пред Богом када бива не од сувишка. Колико мање имаш, толико си срећнији и врло лако можеш да се приближиш Богу. Мноштво материјалних ствари везују човека за земљу и не дозвољавају му да види вечно царство. Обиље ствари непријатељ је уздржања.

Блажен је онај ко настоји да нађе тишину да би дошао у заједницу са Богом, и не предаје се многим пословима. Јер, ма колико човек живи имаће посла увек који никада неће нестати. Наравно, и рад је потребан за душевни напредак. Оци нарочито

одређују почетницима у духовном животу да се више баве телесним радом, да их не би напао Сатана, али наравно да не запостављају молитву. И молитва и рад.

Не занемаруј земне поклоне (метанија), јер то плаши Сатану. Знај да ћете много нападати демони када почнеш да се клањаш своме Богу. Ниједна ствар у духовној борби није узвишенија од подвижничког напора, који толико мрзе демони. Бивају опаљивани када виде да се хришћани клањају пред Распетим.

Тражи милост Божију и Он ће да просвети таму срца твога и учинити да процвета у теби духовни Рај. Само, прво треба да пресечеш сваку грешну ствар која те везује за свет, а онда да се окренеш свом унутрашњем свету и да искорениш све што је труло.

Ово, међутим као што ти рекох раније, није лака ствар. Да очисти неко себе од телесних нечистота, захтева велику борбу која ће трајати дуго. Ово ти говорим не да би те бацио у очајање за своје спасење, него да ти помогнем да напредујеш стално, док не окусиш сладост коју даје Бог. Јер, сладост греха је лажна и привремена. Само ћеш у близини Бога наћи истинску утеху и прибежиште.

Омрзни грешна дела, и тада ће ти се приближити Бог и послаће ти Своју благодат. Близу Бога ћеш наћи мир и радост, само

да Га заволиш свом душом. Близу Бога, уживаћеш вечно блаженство у Царству Небеском. Заволи Бога истински и тада ћеш бити блажен.

ШТА ЈЕ ЧОВЕКУ НА КОРИСТ ?

Блажен је човек који познаје своју болест и труди се да је излечи. Јер то је темељ врлине. Колико је неко попустљив према себи, толико заостаје у духовном животу. Колико приморава себе, толико више напредује у врлини.

Своју болест може упознати неко преко искушења која допушта Бог. Кроз искушења упознаје неко своју слабост, али и величину помоћи коју шаље Бог.

Душу треба да хранимо уздржањем и унутрашњим миром. Тако се може приближити Богу и имати користи. Страх Божији и страх од казне, буде нас из сна. Јер грех и ђаво нас успављују, и тада губимо сваки додир са Богом. Не заборавимо ни-

када, да је само помоћ Божија оно што спасава и користи човеку. Ко осећа потребу за божанском помоћи, много се моли, постаје смирен и напредује у врлини. Бог никада не презире "скрушено и смирено срце".

Смирење помаже човеку да привуче милост Божију. Тада срце осећа божанску помоћи добија снагу. Када човек осети божанску помоћ, одмах се срце његово испуњава радошћу и вером и хита журно на молитву, која је уточиште помоћи, извор спасења, ризница врлина и пристаниште које спасава човека од буре живота. Молитва осветљава мрак душе. Она је копље којим се прогони ђаво. Пошто се избори човек и Божијом помоћи победи, тада у срце његово долази радост Божија. Само заједничарење човека са Богом користи. Када схвати да је молитва ризница која га испуњава радошћу и срећом, одмах узноси благодарност Богу. И тада дело молитве не чини принудно, са муком и напором, него весело и радосно, јер зна да ће имати много духовне користи од ње. Узноси химне и слави Бога, дивећи се Његовом величанству.

Онај који узнапредује у молитви, не унапређује је ни са чим сујетним и пролазним у свету. Непрестана молитва изгони из душе сваки страх и бојазан и испуњава је весељем и благодаћу Божијом.

Све ово настаје у човеку од свес-

ности сопствене болести. Истрајном молитвом се приближује Богу и жудно хита к Њему, да прими светлости од светлости Његове и благодат од благодати Његове.

Удовица, која се наводи у светом Јеванђељу, молила је и преклињала гласно и упорно много пута судију, да јој дарује њену праву. И он је рекао: "Бога и људи се не бојим нити марим за њих, али због њене упорности, учинићу оно што тражи". Као што, дакле, удовица вапије силно за своје право, тако и ми треба да молимо Бога са смирењем, да нам ниспошље Своју благодат. Јер удовица из Јеванђелске приче је успела у ономе што је тражила, упркос судијином многобројном одбијању, вређајући је на најгори начин.

Бог зна шта нам користи а шта не. Зато нам некада даје све што Му тражимо, а некада - не. Бог хоће корист за нашу душу, иако много пута ми то не разумемо и неразумно тражимо да нам испуни сваку молбу.

Многомилостиви Бог често пута одлаже да нам пошаље Своју благодат, и то чини да би више и гласније вапили на молитви, и тако Му се приближили. Од онога што тражимо нешто нам дарује одмах, а нешто касније, имајући у виду нашу душевну корист. Ми, наравно, хоћемо да нам увек одговори одмах, али Бог као савршени и јединствени педагог, одговара нам он-

да када ће нам бити користи за душу. Друге опет, оставља да претрпи искушења да би се показало да ли Га истински воле.

Ако човек не осети своју болест, налази се у великој опасности, јер мисли да је ништа. И тада се Бог удаљује од њега, јер је гордост највеће зло што постоји. За гордога не постоји могућност да достигне у савршенство.

Смирење долази, са скрушавањем срца и удаљавањем горделивих помисли. Ниједно духовно дело не може да се одржи без смирења. Само смирењем човек се приближава Богу и долази на њега благодат Светога Духа. Смирени човек не боји се борбе коју му намеће ђаво ружним помислима и телесним страстима. Зна да све то допушта Бог да не би пао у егоизам, у ту страшну змију пуну отрова. Човек, међутим, не треба сам да тражи искушења. Оно што треба да чини, јесте да издржи невоље када их Бог допусти.

Човек треба да је опрезан и да се труди за спасење душе своје, више него за све остало. Јер, душа наша вреднија је од читавог света, рекао је Господ. Да чини добро, да верује, да познаје своју слабост и да увек тражи помоћ Божију.

ОБРАЋИВАЊЕ ДУШЕ НАШЕ

Подвиг је мајка освећења. Од ње се рађа први укус тајни Светога Духа. Душа, која се испрљала телесним страстима, не може да се уздигне у Царство Божије, нити може да се приброји светима. Сузе и пост стварају лепоту душе, којој су украс - врлине. Невоље и тешкоће помажу души у духовном напретку и задовољавању врлина. Сви свети, прошли су пећ невоља и тако суктекли врлине.

Бори се свим својим силама, сећајући се страдања Христових, да би могао да окусиш славу Његову. Јер, ако се разапнемо са Христом и као Христос, прославићемо се са Њиме. Као што је Христос распет

за грехе наше, тако и ми треба да разанемо наше страсти и рђаве жеље.

Ко презире људску славу, он ће се удостојити да ужива у слави Божијој. Међутим, да би неко достигао ово стање, треба стално да чисти душу своју од сваке телесне жеље.

Да би напредовао у врлини, потребно је да упознаш Бога и да Га заволиш. И све ћеш Га боље упознавати, уколико Га више волиш. Треба да разапнеш своје страсти и рђаве жеље, да би у душу твоју дошла благодат Његова.

Темељ врлина је смирење. И да би стекли врлине, треба најпре да поставимо темељ врлина, а то је смирење.

Треба да се ослободиш телесних страсти да би могао да напредујеш у врлини.

Напредак у врлини није лака ствар. Потребна је љута борба на много година. Прво да упознамо нашу болест, да поверујемо да смо духовно болесни, и онда да пређемо на лечење.

Свети Оци нас уче да никада у животу нећемо видети Бога ако не одсечемо страсти. То је прави и једини начин да се приближимо Богу. Блага Небеског Царства не дају се немарнима и онима који немају плод врлине.

Туге, невоље, болести, терет тела, телесне потребе, несреће и сама смрт се савлађују помоћу Божијом. Ова, пак, помоћ

ће доћи када се човек бори да стекне врлине.

Неке ствари сам ти рекао много пута. То сам чинио да би добро схватио и уверио се колики значај придајем подвигу врлине. Јер она се не постиже лепим речима, него трудом, напором и знојем. Блажен је човек који стално напредује.

"Господе, окрени лица наша к Теби и учини да се са гађењем одвратимо од греха. Дај нам снаге да Те истински волимо и да стигнемо као победници на крај пута овог живота. Оснажи нас, Господе, да очистимо душу нашу од телесних страсти и да стекнемо врлине, тако непоходне да би се неко приближио Теби и сјединио се заувек с Тобом".

КАКО ДА САЧУВАМО ЧИСТИМ СРЦЕ НАШЕ ?

Узучавај Свето Писмо и размишљај о будућим добрима и имај сећање на смрт, јер то помаже човеку за духовни напредак. Свагда се сећај Бога и бори се да искорениш страсти јер оне тиранишу душу. Избегавај рђаве и гадне жеље које прљају срце и не дозвољавају му да види Бога.

Испитуј и контролиши свагда себе, мотри на своје погрешке и грехе и настој да их исправиш.

Моли Бога да ти да Своје просвеће-

ње и дође на тебе духовна радост и усхићење, која ће као мед да заслади твоју душу. Не плаши се жалости и невоља које ће допустити Бог, јер оне обрађују твоју душу. Без тешкоћа не напредује човек, јер без њих живот је његов као стајаће воде које се пуне микробима и нечистоћама.

Срце своје чувај чисто од телесних прљавштина. Ђаво ће нападати пуно да би ти срушио ту духовну тврђаву. Али пази! Тражи помоћ Божију и смирењем се бори против Сатане који као "лав ричући" настоји да те прогута. Срце твоје хоће Бог читаво чисто, а не само један део. Ниједан део срца нашег да не препустимо ђаволу који хоће нашу пропаст.

Сконцентриши ум свој на Бога и не остављај га слободно да лута тамо - амо. Када сачуваш свој ум, сачуваће се и срце твоје чисто, јер из ума мисли и жеље долазе у срце. Господ назива блаженим оне који имају чисто срце, јер ће они Бога видети. То, међутим, није лако. Потребна је велика борба и будност, јер лукави чека тренутак када ће нас наћи неспремне, да уђе у наше срце и да га упрља.

У срца која је испрљао грех не долази Бог. Не очекујмо духовни напредак ако не учинимо срце наше сасудом, јер само ће тако постати чисто пребивалиште Светога Духа. Када се зацари Христос, у срце наше доћи ће и мир. То је мир који само Он дару-

је и нико нам га не може одузети.

Као што град чувају стражари даноноћно, тако и ми треба да чувамо своје срце. Ако не пазимо, напуниће се рђавим помислима, лукавштином и свакојаким заљима. Ако се боримо, неће се укоренити у нама злоће које наносе толико штете.

Непријатеља треба тући а не разговарати са њим, јер је подмукао и лукав. Треба да га одгониш ма колико пута да те нападне, јер неће престати прљав и безбожан рат његов, до краја нашег живота. Али, и ми треба да смо будни и Божијим просвећењем да избегавамо замке које нам разатиње.

Не заборављај, да би срце остало чисто, потребан је труд, бој и много зноја духовног.

Тражћи, међутим, увек божанску помоћ, бори се целог живота свога свим силама и тада ће доћи у тебе Христос, који ће ти даровати вечну радост и срећу.

КАКО СЕ ЧОВЕК СПАСАВА ?

Пророци, апостоли и свети Оци су записали у светим књигама о снази коју има покајање и како може човек да се спасе када се истински покаје. Све заповести које се налазе у свештеним текстовима, имају за циљ да помогну човеку да се ослободи својих страсти и уђе на пут спасења.

Наше спасење је велика ствар. Већа од свих других. Шта нам користе, рекао је Господ, сва блага овога света а изгубимо душу? Душа наша је вреднија од читавог света. Зато треба да имамо у срцу свом страх Божији и да проводимо овај живот мудро и пажљиво.

Пажња у свему, нарочито према телесним страстима, које изједају нашу душу. Бог је разорио Содом јер су људи били само "тела" и у њима није било ништа духовно. Били су испуњени духовном нечистотом и зато се Бог окренуо од њих. За блуд само једног човека, усмрћено је само за један сат двадесет пет хиљада Израиљаца. Из ког разлога отпаде и циновски Самсон, који је од мајчине утробе био посвећен Богу? Испрљао је тело своје блудом и предао удове своје греху. И премда је учинио толико велика и страшна дела, пао је јер беше упећан грехом. После тога, напустио га је Бог, ухватише га и везаног предадоше непријатељима. Исто се десило пророку и цару Давиду, из којег је просијао Христос. Неопрезан за један тренутак, би уловљен лепотом једне жене и паде у страشان грех прељубе. Зато га је Бог казнио. Међутим, Давид се покајао са сузама за свој страшни грехи Бог му је опростио.

Из свега овога треба да схватиш да Бог не чини изузетак и кажњава све, без обзира да ли су они пророци, свештеници,

судије, цареви или други освећени људи, одређени да открију име Његово људима. Бог се не свети, него кажњава на васпитни начин, тако да човек увиди своју грешку, да дође себи, да се пробуди из греха и затражи милост Његову. Из свега овог можеш закључити да и светитеље кажњава Бог када преступе Његове заповести. Пророк Језекиљ пише, да Бог не рачуна ни на старе ни на младе, да би показао да су истински и Његови само они који имају у себи божански страх и живе побожно, у складу са вољом Његовом. За Бога, свети су они који држе заповести Његове и имају чисту савест. Оне који презиру заповести Божије, њих презире и сам Бог, одвраћа се од њих и одузима своју благодат од њих.

Зашто је казнио Валтазара? Зато што се усудио да презре оне посвећене ствари које је опљачкао из Јерусалима и да их употреби са својим наложницама. Тако и они који посвете своје удове Богу а касније се усуде да их користе за грешна дела, бивају строго кажњени од Бога.

Не презиримо дакле, божанске речи и претње које се налазе у Светом Писму. Не гневимо Бога неумесним делима и безаконјима нашим. Не прљајмо тело своје које је храм Божији, као што рече апостол Павле.

Да би се спасили, треба да омрзнемо ствари овога света, то јест грех и матери-

јална добра. Докле год смо везани за њих, немамо наде за спасење, јер Бог одлази од нас, а без Њега не можемо чинити ништа.

За спасење нам много помаже размишљање о смрти. Оци су ово назвали "сећање на смрт". Кда размишљамо да ћемо једног дана сигурно напустити овај живот, припремићемо се за тај тренутак када ћемо одговарати Судији.

Венац победе даје Христос само онима који су изнад свих световних ствари ставили своје спасење и боре се за њега. Ако случајно човек буде побеђен од ђавола и падне, не треба да очајава, него поново да устане и да се поново бори до коначне победе.

Никада не мисли да ћеш живети много година, јер то не зависи од тебе, него од Промисла Божијег. Само Онај, који одређује времена и лета, зна када је корисно за душу нашу да напустимо овај живот. Не тражи пролазна блага, јер она нестају и губе се као дим. Циљ твој нека буде само спасење душе твоје и ништа друго.

Зато не буди роб греху. Размишљање твоје нека буде стално о будућем блаженству, и моли Бога да те учини наследником истог.

Пази да своју младост provedеш у врлинама, да би имао блажену старост. Још, припази да душом твојом не овлада жеља за богатством, јер она удаљује од Бо-

га. За тебе, богатство нека је - врлина. Поруши љубав своју према свету, као што плаха и жестока киша ломи дрвеће.

Онима који су чинили неправду, када се смире и исповеде своју грешку, судије су снисходљиви а они који се не кају, добијају већу казну. Тако и ти када исповедаш грехе своје и затражиш милост Божију. Он ће ти помоћи а када си упоран у себељубљу, строго ће те казнити. Када Бог допусти, и дођу невоље и бриге, не будимо зловољни, него са смирењем исповедимо да смо достојни казне.

Ако се не смиримо и не осетимо своју болест, Бог ће нас напустити а тада ће невоље, бриге и искушења бити још тежи, јер нећемо имати Бога за помоћника у узимању нашег бремена.

Немогуће је да се исправимо и спасемо ако се тело не намучи. Још треба да журимо често на Тајну исповести, да би се очистила душа наша.

Када неко хоће да принесе нешто на поклон цару земаљском, иде к њему весела лица. А када приступа Небеском Цару да му затражи нешто, треба да се моли са сузама у очима.

Као овца, када оде из тора и лута тамо-амо, постоји опасност да упадне у вучју јазбину, тако и онај који напусти тор Христов, постоји опасност да падне у замке ђавоље.

Као човек који на себи има скупоцени бисер, боји се да га не покраду разбојници, тако и онај који ходи путем духовног подвига треба да чува са много пажње бисер врлина Христових.

Као што човек у данима жалости пије много вина и опијајући се заборавља свој бол, тако и онај који се опије љубављу према Богу, заборавља све пријатности света и размишља само о Богу и спасењу душе.

КАКО НАМ КОРИСТЕ СВЕТИТЕЉИ ?

Ко се брине за много ствари, роб је многих ствари. Ко се труди само за своју душу, пријатељ је Христов. Знај да је много оних који чине милостињу и испуњују заповест о љубави према ближњему. Међутим, Бог уз милостињу, хоће и чисто срце. Неки умирују своју савест јер испуњавају своје дужности према Богу и ближњем - милостињом. Али, она треба да је праћена и личним освешћењем. Томе нас је учио Господ, а то су чинили и светитељи у своме животу.

Светитељи су настојали на своме тајанственом сједињењу са Богом. У њихо-

вим мислима, у срцу и у устима, увек је био Бог. Ништа није могло да насити душу њихову од световних ствари, као Бог. Предали су се Њему свецело, "душом и телом". Али, ни Бог није остављао своје светитеље. Био је стално поред њих и помагао им у свим потребама. Јер Бог, када види добру вољу, шаље своју обилну благодат људима. Бог је милостиви дародавац, али чека да ми учинимо први корак, тражећи милост Његову. Бог хоће да му дамо читаво срце наше, наше мисли, наше жеље, наше чежње, наше снове. Бог је ревностан. Жели читаво срце наше, да би га освештао. То су чинили и светитељи. Предали су Христу све, и Он им је дао све. Само тако ћемо се искупити и ослободити окова греха.

Светитељи су наравно, били као и други људи, нису били Анђели, али су се трудили јер су размишљали о својој вечној користи. Зато их је Бог толико прославио, да би их људи поштовали и славили. То је пут који нам отварају светитељи и тим путем треба да идемо и ми, ако хоћемо спасење своје душе.

Свети Јован Тивејски, та ризница врлина, угоднио је Богу молитвом и постом у пустињском тиховању. Потребан је и телесни труд за наше спасење. Сваки подвижник чини велику борбу приморавајући себе да би својом молитвом достигао Бога.

Приморавај, дакле, себе у време молитве. Пише, златан душом и устима, свети Христос да ђаво чини све да нам угаси свећу која је упаљена за време молитве. Светитељи нису уступали у својој борби. Читавесате, дане и ноћи, стајали су са страхом пред Богом, тражећи своје спасење. Да ли их ми подражавамо? Шта чинимо за душу нашу?

• Од труда свога рада да уделиш сиромасима, као што је чинио апостол Павле. Дању је проповедао реч Божију, а ноћу је ткао ћилиме да би живео он и сарадници његови. Срце апостола Павла је обухватало у себе читаво хришћанство. Писао је Коринћанима: "Ко је слаб, и ја да не ослабим; ко се саблажњава, а да ја не сагоревам?"

Ава Арсеније је саветовао свакога ко му је долазио. Али, оно чему је учио друге, прво је проживео сам. Није био "звоно које звечи", него сасуд Духа Светога.

Следујући дакле, животу светих, и ми ћемо имати у срцу нашем мир, упутрашњу радост, и Бог ће увек бити са нама.

ОДРЕЧЕЊЕ СЕБЕ

Ко хоће да испуни речи Господње: "Ко хоће да иде замном, нека се одрекне себе и узме крст свој и пође замном", треба да се у свему угледа на Онога који је то рекао. Онај, дакле, који хоће да Га следи, треба да се припреми да узме крст свој. И када каже Христос да узме крст свој, подразумева да остави световне ствари и буде спреман да се прихвати невоље и тешкоће које ће срести у животу.

Опет је рекао Господ: "Ко хоће да живи у овом свету, изгубиће прави живот. Онај, пак, ко хоће да жртвује овај живот за Мене, он ће ме наћи и спасиће се." Онај ко узме крст свој и истовремено размишља о стварима овога света, изгубиће плату своју.

Онај који иде за Христом не треба да га привлаче световне ствари, него да настоји да се приближи Њему, подносећи храбро све невоље и жалости у овом животу. Ако се целосно не предамо Христу, мало - помало, неосетно ће нас привући свет и грех и скренути нас са правог пута блаженог живота, који води у искупљење.

Ко жртвује своје "ЈА" и своје прохтеве за љубав Христову, он ће примити велику плату.

Дакле, одлучи се да победиш зло у себи у овом животу, да би стекао вечни живот, како је обећао Господ. Треба да презремо овај живот да би уживали добра вечног блаженства у близини Бога. Када се тако припремимо, све што нам изгледа тешко поднећемо храбро. Када тако размишљамо, нећемо се плашити не само невоља и брига, него ни саме смрти. Зато треба да знамо добро, да ако човек не омрзне живот свој у овом свету, због жеље за будућим блаженим животом, не може ни на који начин да поднесе предстојеће невоље и искушења која ће га окруживати сваког дана и часа.

Озбиљна препрека за одрицање себе јесте - тело. Оно жели уживање и одмор. Међутим, ми не треба да се покоравимо његовим захтевима, јер се тело противи души. То каже апостол Павле, да се тело и душа "противе једно другом". Од наше

борбе зависи ко ће од то двоје надвладати.

Зато је Господ рекао, ко хоће да га следи треба да избаци из себе светске жеље. Уживање и телесни одмор су највећа сметња за одрицање себе и сједињење са Христом.

Када неко заборави световна уживања, мало - помало заборавља и навике и прохтеве овог живота. Удаљавање од световних жеља захтева мученичку борбу, јер нас је ђаво њима везао. Када неко заволи свет, одмах му на памет падају рђаве навике. Када говоримо свет, не мислимо на људе, јер и ми смо људи, него мислимо на грех. Када се неко душом удаљава од световних ствари, почиње у свом животу да осећа душевни напредак. Уколико је неко везан грехом, немогуће му је да се приближи и да осети живог Бога.

Избегавајмо дакле, телесна уживања и настојмо на сједињењу са Богом. Уживања нам пружају привремено задовољство, а Христос нам дарује трајно и вечно.

Хранимо тело оним што му је неопходно. То благосиља Бог. Оно што чини телу зло, јесу сувишна уживања која нису потребна за његово одржање. Бог нас не осуђује за оно што је неопходно, него за сувишно. Телесно уживање је велика препрека за врлину. Тај смисао имају и речи Христове, када каже: "одреци се себе". Да

се одрекнемо, дакле, свега рђавог, поквареног и трулог који утичу на душу нашу. Треба да се трудимо да избегавамо све оно што шкоди души нашој. Уздржањем у јелу и молитвом, напредоваћемо у овој борби. Тешка је ствар одрећи се самих себе, јер долазимо у сукоб са собом, пошто увек имамо за савезника зло и ђавола. Зато апостол Павле вашије: "Ко ће ме ослободити овог тела?" Наравно да је тело станиште душе; ако га не зауздамо, постаје наш тиранин, мрски господар и угњетач.

Потребно је, поред овога што смо навели, да пазимо и на очи наше да не гледају са грешним расположењем женска лица. У лицу сваке жене замишљај свето и свештено лице Пресвете Богородице, која је родила Искупитеља нашег. Пази да твој ум не зароби Сатана и уђе у твоју душу, јер касније тешко одлази.

Да би се дакле, у душу нашу уселила благодат Божија и да бисмо осетили сладост духовног живота, потребно је да се одрекнемо себе. Одречење је почетак и крај наше борбе. Тако ће нас благословити Бог и даровати венац победе који се дарује борцима за врлину.

СРЕДСТВА ЗА СПАСЕЊЕ

Да би неко напредовао у врлини, потребни су неизоставно, пост и бденије. Кад неко омрзне грех и ђавола који га је створио, налази се на путу спасења. Ко заволи у свом животу пост и молитву, тај воли спасење своје душе.

Много спавања не помаже човеку да напредује у врлини. Зато говоре Оци да молитвено бденије много користи човеку. Темељи дакле, духовног живота јесу пост, бденије и молитва. Пост штити сваку врлину, и јесте почетак духовне борбе, венац подвижника, лепота девствености, сјај целомудрености. Пост је почетак хришћанског живота, мајка молитве и извор чедности. Пост води људе ка извршењу добрих дела, која су угодна Богу.

Пост је тешка врлина, зато што је потребна жртва. Када тело пости, не жели да спава сву ноћ. После поста, лако нам долази молитва и нестају срамне помисли које прљају душу. Човек који пости са расуђивањем и има дух смирења, не постаје

лако роб страстима. Пост треба да бива са расуђивањем, јер иначе упропашћује свако добро дело. Пост је заповест дата од Бога, да бисмо избегли уживање које је сметња духовном животу.

Сам Спаситељ наш, Исус Христос, после крштења у Јордану, постом је почео рат против ђавола. Христос је постио у пустињи пуних четрдесет дана и ноћи не окусивши ништа. Тако је утемељио пост и отворио нам пут врлине, истичући у своме учењу да пост треба да буде почетак и свршетак нашег живота. Пост је оружје Богом израђено, и ко га запоставља, даће одговор Њему. Христос је поставио закон о посту најпре постети сам, и тако нам је дао Свој закон, не речима, него делима. Дакле, одговорни смо пред Богом када не постимо Црквом одређене постове. Ђаво је разбијен у пустињи Христовим постом и од тада дрхти од оних који ратују против њега оружјем поста.

Онај ко је наоружан постом, има у души својој свештену ревност. Сличан је ревнитељу Илији, који је постом заштитио закон Божији. Постом се стичу дарови Духа Светога. Ко не мари за пост, налази се на почетку духовне пропасти. Пост оснажује човека да може да ратује против ђавола и греха. Ко упражњава пост има "ум Христов" и остаје непоколебив при ђаволским нападима.

Свети мученици, наоружани постом, свакодневно су очекивали мученички венац и презирали су сва мучења. Мученици су уз пост упражњавали бденије и молитву. Ноћ пред мучеништво нису јели ништа "него су проводили ноћу бденију и молитви, славећи Бога у псалмима и славословима духовним" и чекали весело и радосно час свога страдања. И ми, следејући стопам мученика, исто оружје треба да користимо против непријатеља; то јест, пост, бденије и молитву.

Телесни трудови умирују душевне страсти и спречавају нечисте помисли да прљају наше срце. Телесни трудови умртвљују телесне страсти. Ако се човек не одрекне себе, не може да ради на врлинама. Тело не слуша и не покорав се лако наредбама душе. Ово бива још теже будући да човек, по природи својој, тежи ка греху.

Упражњавање поста, бденија и молитве треба да буде свакодневно. Као и дрво, ако се не залива редовно почиње да се суши, тако и душа ако се не храни свакодневно овим врлинама, почиње да се удаљује од Бога.

Као што је ратник обазрив и чека да чује страшну вест о рату и да се баца у борбу, тако и борац за врлину не треба да сањари, јер непријатељ душе наше, ђаво, не спава него чека тренутак када ће нас наћи немарне да би нас нашао.

Знак да се налазимо на путу очишћења, јесу сузе покајања које теку спонтано из наших очију. То је бол душе наше због нашег спасења. Али, сузе су и дар који се даје од Бога. Наравно, да би неко доспео до тог узвишеног стадијума врлина, потребна је велика борба. Дар суза даје Бог онима који су прекинули сваку везу са злом и грехом. Сузе долазе после умилења и молитве.

Дакле, три основна средства за наше спасење су пост, бденије и молитва, и треба да се упражњавају сваког дана и часа да би смо напредовали у врлини. Само тако постоји нада на спасење. И када Бог види наше расположење и добру вољу, неће нас оставити саме. Помоћи ће нам да стигнемо до краја, где ће нас овенчати венцем победе, којег дарује само правим борцима за веру.

ЗАДОБИЈАЊЕ ВРЛИНЕ

Када неко сматра све људе да су добри, тај је чистог срца. То наглашава и Свето Писмо, саветујући људе да сматрају друге већим од себе. И пророк Авакум каже да "добро и благо око никада не гледа подозриво". Потребна је велика борба да достигнемо прву чистоту, као када смо саздани Створитељем. Треба неко да буде као младенац којег одликује простота и беззлобивост.

Може ли, међутим, човек да достигне такав степен врлине? Постојали су људи који су достигли врло висок степен врлина, као што је авва Сисоје и многи други који су умрли за свет, као младенце које преносиш са места на место, а да они то и не осете.

Ко хоће да напредује у врлини, треба да плаче за своје грехе и да моли Бога дан и ноћ да му опрости. Врлина захтева свакодневни подвиг. Ко не умре за грех и све што је за њега везано, увек ће духовно заостајати и неће никада осетити задовољство. Жалост, сузе, молитве, изучавање божанског Писма и милостиње, треба да буду свакодневна храна душе.

Светитељи су достигли врхунац врлине, јер су свакоднево чинили непрекидну борбу да је стекну. Ако и ми не плачемо искрено због својих греха, и не трудимо се, Бог ће се одвратити од нас и душа ће наша остати сиромашна у врлинама. Страсти су пустиле дубоке корене у души нашој и не искорењују се лако. Помолимо се Господу да нам помогне у овој нашој борби, јер сами не можемо чинити ништа.

Господ је рекао: "Блажени чисти срцем јер ће они Бога видети". А очи које ће видети Бога, треба да су очишћене сузама покајања. Чистота душе и жалост су повезани. Зато је Господ изрекао и друго блаженство: "Блажени су који плачу, јер ће се утешити". Од жалости душа стиже до чистоте.

Велика је ствар помоћи утеха од Господа. Успокојава нас више од мајке или оца, или било које драге особе које имамо у овом животу.

Подвиг за задобијање врлине је те-

жак. Не заборављајмо, међутим, оне који дан и ноћ моле Господа да их очисти од страсти и да им подари дар суза, којима се очишћује душа. Страсти не могу да устану против душе када је она сједињена са Богом. Да би се ово остварило, потребна је свакодневна борба против свих напада који долазе од нас самих, од ђавола и од света. Борац за врлину не треба да заборавља да је привремено у овом свету, и једног дана ће неминовно отићи и даће одговор за своја дела праведном судији - Богу. Велики Оци Цркве су достигли велики и висок ниво врлина свакодневним подвигом. Ако себе за кратко оставимо без духовне хране, то ђаво брзо користи и ради свој посао, то јест пропаст душе наше. Ако превазиђемо лажне и сујетне ствари овога света, брзо ће нам Бог отворити пут за уживање духовних добара. Када неко достигне у то стање, чудиће се величини Божијој који поклања толике дарове добром борцу, и клицаће из дубине душе: "О дубино богатства и мудрости и знања Божијег"!

Диви се неко мудрости и љубави Божијој. Даровао нам је овај свет, а ми уместо да се истински радујемо, пали смо у грех, и заборавили смо Бога. А Он нас је поново подигао, отворивши нам нови пут Својим васкрсењем. Све ово треба да нам ствара одушевљеност да би се више борили против страсти које устају против наше душе.

Ако размислимо шта нам је Бог уговорио, све ћемо сматрати за "трице", то јест за ђубре, да би смо наследили Царство Небеско. Када се подвижник за врлину не сећа свога циља, не чини ништа. Тада личи на атлетичара који трчи, без да зна где ће завршити. Наш свршетак није у овоме животу, него у другом. У тај други живот, вечни и бесконачни, гледали су хиљаде светитеља, подвижника и мученика и отуда добијали снагу за свој подвиг. И зато су презирали све, и прогонства и глад и мучења и много другога, да би стекли Христа. И стекли су Га. Душа човекова се не може заситити слатким корењем греха, него живом и вечном Речју Божијом, која је пуна обновилачке снаге. Снаге која осветљује, оживљује и руководи душу ка свом истинском одређењу. Тако се човек истински испуњава духовним богатством, и прославља се Бог. То нам је рекао и сам Господ: "Тако да се светли светлост ваша пред људима, да виде ваша добра дела и прославе Оца нашег који је на небесима". Ми примамо светлост и дајемо светлост другим људима. Каква велика част за човека! Колико га уздиже Бог врлинама! Врлина је тешко достижна, али нас уздиже пред Престо Божији. Молимо се дакле, свакодневно Господу да нас оснажи у нашој борби, у подвигу врлине.

ОСУЂИВАЊЕ ДРУГИХ

Неко је осудио другог човека, зашто није учинио милостињу. И тај, нека је имао друге врлине, упао је у тепло сакрешење осуђивања других. Наравно, потребно је и милосрђе и треба га упражњавати у своме животу. То ћемо, међутим, пазити код себе, кога једино и треба да контролишемо. Јер чинећи милостињу или било коју другу врлину, ако паднемо у осуђивање брата свога, губимо плод љубави. Бог хоће прво љубав, па онда остале врлине. Шта вреди ако постиши не једеш месо, али осуђивањем једеш месо брата свога? Зар Бог прима такав пост? Никада! Напротив, Он одвраћа лице своје од тебе.

Многи почињу разговор о питањима и проблемима других људи, полазећи тобож од интересовања, али касније падају у осуђивање, не будући ни свесни тога.

Ми да бринемо само за своју душу. Што се тиче других људи, да се молимо да их просвети Бог, јер није наше да изобли-

чујемо сагрешења других људи. Дело суђења припада Богу. Ми који смо први, како можемо да изобличавамо другог човека који је икона Божија? Не видиш, каже Господ, греду у своме оку, а примећујеш трун у оку брата свога? Извади, наставља Господ, најпре греду из ока твога, а онда покушај да извадиш трун из ока брата свога.

Оне који воле да осуђују, Бог ће строго казнити, јер чине нешто што чак ни Он није чинио када је дошао на земљу да спаси човека. Када су Му фарисеји довели једну грешну жену која је ухваћена "у прелюби", и сходно закону требало је да буде каменована, Христос, пошто је истерао њене тужиоце, рекавши им: "Ко је без греха, нека први баца камен", а рече њој: "иди и више не греши, ни ја те не осуђујем". Он, који је имао сво право као безгрешни Бог да је осуди и укори није је осудио, а ми који живимо у греху и чинимо дела гора од оних која чине други, спремни смо за ситницу да их осудимо.

Ни највеће жртве наше не прима Бог ако осуђујемо брата свога. Ако се неко одрскне и читавог света и свих његових добара ради љубави Христове, и ако оде у најдубљу пустињу и затвори се у најзабаченију и запустелу келију, а осуђује брата свога, све му је узалуд. Јер Бог се не да ружити! Он чита срце човеково.

И може неко, који је можда гори од

тебе, да се спасе, а ти да будеш осуђен од Бога. То се десило у причи о царинику и фарисеју. Објективно, фарисеј је био бољи од цариника; међутим, павши у осуђивање изгубио је и оно што је имао. Слеп је онај који осуђује, јер се иза те страсти крије једна друга велика зверка која се зове - егоизам. Чујте какве је страшне речи рекао фарисеј: "Нисам као други људи, отимачи, неправедни, прељубочинци или као овај цариник". Осуђивање одгони од човека сваку част и достојанство.

Човек који се бави само својим сагрешењима, јесте разуман и у њему обитава Дух Свети. Има мир у срцу. Док душа онога који осуђује, личи узбурканом мору. У њему се устелио ђаво.

Пишу Оци, ако се чак и погрбиш од поста и метанија, а немаш љубави према ближњима, далеко си од спасења.

Христос је рекао да није дошао да суди свету, него да га спасе. А ми му судимо! Колико смо за жаљење! Колико смо духовно сиромашни! Немамо ништа друго да кажемо сем речи Давидових: "Помилуј ме Боже по великој милости Твојој...".

Имамо за живи пример светитеље наше, који никада нису осудили никога. Сматрали су себе горим од других. Апостол Павле је говорио да је "недоношче" и није сматрао себе достојним да се назове апостол. Те речи је изговорио ко? Већи од

свих апостола, онај који је пронео поруку спасења по целом свету. Поставимо у мислима себе, за кратко, поред апостола Павла и тада ако смо искрени пред самим собом и пред Богом, исповедимо озбиљни грех осуђивања, и трудимо се увек, помоћу Божијом да то прекинемо.

После свега овога, размисли у каквом се стању налазиш. Ако имаш лошу навику да осуђујеш, искорени је што пре. Ако хоћеш да имаш удео са Христом, избегавај осуђивање. Ако хоћеш да имаш наду на спасење и вечно блаженство поред свеправедног Бога, научи да осуђујеш себе - а никада друге.

ЧИСТОТА ДУШЕ

Човек да би сачувао своју душевну чистоту, треба да избегава сва она зла која хране страсти, да пресече, дакле, узроке старсти. Треба још молитвом и изучавањем божанског Писма да одгони нечисте и смрдљиве помисли које га прљају. Зло, наравно, неће устукнути. Али, ни ми не треба да устукнемо јер имамо са нама Свесилног Бога. Какву снагу има Сатана пред силом Божијом? И ту коју има, и њу му допушта Бог, само да би нас искушавао.

Када се неко бори за чистоту душе своје, не треба да размишља шта ће рећи људи, него шта ће рећи Бог! Људи имају другачије критеријуме од критеријума Божијих. То што чинимо за наше душевно усавршавање, не чинимо то ради људи да би нас хвалили и имали високо мишљење о нама, него чинимо то Бога ради, који ће нам једног дана судити за наша дела. Тада, коме ћемо дати одговор како смо проживели свој живот?

Борба за нашу душевну чистоту треба да буде у складу са заповестима Господ-

њим, светих апостола и Отаца Цркве. Апостол Павле каже: "Нико не добија венац, ако се није правилно борио".

Не може нико да напредује у врлини ако не следи пут поста, молитве и изучавања божанског Писма, којим су ишли Оци Цркве наше. Не можемо ми да трасирамо наш пут. Законодавац је Христос, а не ми. Ми смо извршиоци Његовог закона. Само је савршени Бог могао да постави савршени закон за наше спасење.

Закон, и истину Христову треба да проповедамо свуда, не плашећи се никога. Апостол Павле је сматрао за похвалу Крст Христов. За Јудеје, Крст је био саблазан, за Јелине - безумље. За нас, пак, хришћане, био је и јесте сила непобедива.

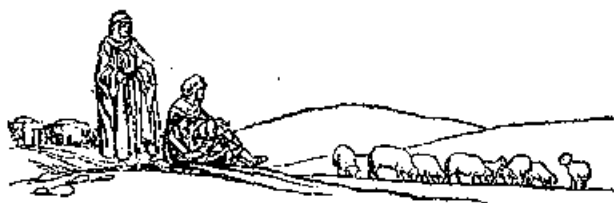
У животу своме, дакле, не бој се никога осим Бога. Јер само Он, може да ти помогне у борби против греха. Ако Бог не пошаље Своју благодат, узалуд се трудиш. Свето Писмо нас подећа: "Ако Господ неће градити кућу, узалуд се труде зидари". Колико год да копа ратар, ако Господ не пошаље кишу, сав труд је узлудан. Исто то важи и за духовни живот. Можемо да желимо и да се трудимо за чистоту наше душе. Ако нас, међутим, Господ не укрепи, нисмо урадили ништа. Зато верни људи говоре: "Ако Бог хоће".

И Бог ће свакако штети, уколико му то тражимо са смирењем, много пута. На

једном месту каже у Светом Писму: "Није до онога који жели, нити до онога који трчи, него до Бога који даје". Јер, чистота душе предпоставља смирење. Једна врлина је чврсто повезана са другом. У блаженствима, Господ говори да су блажени смиренумудрени и "чисти срцем".

Још, чистота душе повезује се са помагањем нашим ближњима, који су иконе Божије. Није добро да говоримо о чистоти, онда, када истовремено прљамо душу нашу равнодушношћу према другим људима. Подвижничко предање наводи, да ако се подвижник моли и закуца му неко на врата келије, треба да остави молитву и да помогне брату своме.

Потребно је дакле, поред смирења имати и љубави да би дошла благодат Светога Духа у душу нашу.

ЗАПОВЕСТИ БОЖИЈЕ

Хришћанин је дужан да испуњава све заповести Божије, не правећи поделу на мале и велике. Јер, све њих нам је дао Христос за наше спасење. Да су неке биле сувишне, не би нам их давао уопште. Пошто нам их је дао, значи да треба све да их изршимо, без изузетка. И да не говоримо: "Ова или она нису баш тако важне." Нски говоре, на пример: "Једна мала лаж није велики грех". Не, грех је као и сваки други, јер је Христос рекао да је Он Истина, дакле, није дозвољено онима који хоће да се уподобе Христу, никаква лаж мала или велика.

Циљ доласка Христовог у свет, јесте да нас спаси пошто најпре очисти дупу нашу од свакога греха и ишчупа из нас злобу

која нагриза душу и одузима јој небеску лепоту. Заповестима својим, Бог хоће да поврати душу нашу у њено првобитно стање, када је била чедна и чиста, као што је изашла из руку Његових у часу стварања.

Ко се труди да испуни у своме животу заповести Христове, он Га заиста воли, као што рече сам: " Ко има заповести моје и држи их, он ме истински љуби" и "прославићу га једнога дана у другом моме доласку".

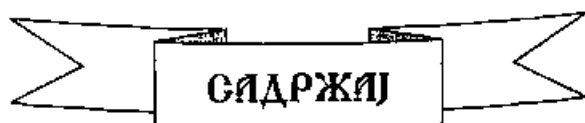
Заповести Божије треба да испуњавамо, не из страха од казне, нити очекујући некакву награду, него само из љубави према самоме Богу. Ако испуњавамо у своме животу заповести Господње, видеће људи наша добра дела и прославиће се Небески Отац наш. Заповести Божије нису тешке за оне који љубе Бога, како је потврдио сам Господ говорећи: "Јарам је мој благ и бреме је моје лако".

Онај ко укида и најмању заповест Христову, најмањи ће се назвати у Царству Небеском. Заповести Божије су лекови које нам је Он дао да би излечили страсти душе наше. И када користимо лекове заповести Божијих, поново задобијамо наше душевно здравље. И треба да схватимо да без извршења заповести Божијих не долази у нас душевно очишћење. Оно је прави пут којим су ишли сви светитељи. Према томе, не тражимо други начин да се

приближимо Богу, мимо онога који нам је Он сам дао божанским и светим заповестима Његовим. "Бесплатна благодат" даје се подвижницима законитог пута врлина, онима, дакле, који се труде и подвизавају да трпљењем и упорношћу испуне заповести Господње. Чистота душе и приближавање Богу, захтевају духовни напор. Богаташу који је питао како да наследи живот вечни, Господ је одговорио: "Држи заповести".

Омрзимо, дакле, грех и настојмо да целог живота испуњавамо заповести Господње, јер то је наша душевна корист и "кључ" Царства Небеског.

САДРЖАЈ

РАТ ЂАВОЛА	5
БДЕНИЈЕ	9
ДУХОВНИ САВЕТИ	12
ИСКУШЕЊА	19
ТЕЛО - НЕПРИЈАТЕЉ ДУШЕ	25
ПЛОД ПОСТА	29
ОНО ШТО ЈЕ КОРИСНО ЗА ДУШУ НАШУ	34
ТРПЉЕЊЕ	44
ЉУБАВ БОЖИЈА	47
ШТА ЈЕ ЧОВЕКУ НА КОРИСТ?	57
ОБРАЂИВАЊЕ ДУШЕ НАШЕ	61
КАКО ДА САЧУВАМО ЧИСТИМ СРЦЕ НАШЕ?	64
КАКО СЕ ЧОВЕК СПАСАВА?	67
КАКО НАМ КОРИСТЕ СВЕТИТЕЉИ? ...	73
ОДРЕЧЕЊЕ СЕБЕ	76
СРЕДСТВА ЗА СПАСЕЊЕ	80
ЗАДОБИЈАЊЕ ВРЛИНЕ	84
ОСУЂИВАЊЕ ДРУГИХ	88
ЧИСТОТА ДУШЕ	92
ЗАПОВЕСТИ БОЖИЈЕ	95

Тимочке буне 6, 19000 Зајечар
тел./факс 019/32-195
e-mail: glasnik@ptt.yu

**С БЛАГОСЛОВОМ ЊЕГОВОГ
ПРЕОСВЕШТВЕНСТВА ЕПИСКОПА ТИМОЧКОГ
ГОСПОДИНА ЈУСТИНА**

Превод са грчког
Епископ тимочки Г. Јустин

Рецензент
Епископ рашко-призренски Г. Артемије

За штампу припремио
протојереј Дејан Стефановић парох зајечарски

Штампа
штампарија
манастира Параклит
(Грчка)

Тираж
3000 примерака

Друго издање

Година 2000.

